

Cvetje s polja modroslovskega.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje).

3. Odkod izvira človeška družba?

Zdelo bi se marsikomu, da ni veliko na tem, ali preiščemo, odkod je človeška družba, ali ne. A prezreti nikakor ne smemo tega vprašanja. Vsak nauk je nekoliko pomenljiv za naše življenje. Kdor uči napačno o početku človeške družbe, ta utegne napačno učiti tudi o njenih pravicah, o namenu in obliki države, o državni oblasti in drugih stvaréh, ki so z ono v zvezi. Kadar se poprime napačnih naukov tudi nerazsodna množica, napravi veliko škodo, ker rajši podere, kakor da bi podpirala to, kar je dobrega.

In zares, prav to vprašanje so napačno pojasnjevali vsi tisti, ki so v novejšem času podirali državno oblast. Od nekdanj so ljudje mislili, da izvira človeška družba od Boga ali višjega bitja. Pogani so učili, da so bogovi sami ljudi spravili v družbo in jim dali prve postave. V novejšem veku pa so prišli na površje razni popolnoma krivi nauki o Bogu in človeku in ti so bili sovražni tudi človeški družbi. Anglež HOBBS, ki je bil v drugem oziru materialist, del je tudi državo in s tem človeško družbo sploh na svoje jednostransko kopito. Ljudje so se — tako je učil — med seboj domenili ali pogodili, da hočejo bivati v družbi. Prvotno pa so bivali vsak zase in vsakdo se je boril z vsemi drugimi, ker se jih je moral braniti. Izprevideli so, da jim je to v nesrečo, zato so se pogodili in sklenili v družbo. Odpovedali so se svoji prvotni pravici in določili skupno pravo.

Kako je ta nauk nenaraven in nevaren, vidi se ob prvem pogledu. Zakaj da bi bil prvotni stan — splošni boj? Zakaj in čemu bi se bil človek odpovedal prvotnemu pravu? Oboje je zoper naravo in zgodovino človeškega rodú. Nevaren pa je ta nauk zato, ker mika slabe in nepokorne ude človeške družbe k takemu boju, kakoršnega jim slika to modro-

slovje. In da znajo ljudje posnemati take vzgledе, kažejo žalostni dogodki sedanjih dnij.

Bolj znani od Hobbesovih so nauki ROUSSEAU-ovi. Bolje rečemo, da je ROUSSEAU napisal čudno domišljijo, ne pa pametnega nauka. Pravi, da so ljudje izprva živeli kakor živali prosto, brez sile, brez reda, brez družabnih navad in naprav. Tako so živeli po narodi, živeli srečno. A ne vedno. Polagoma so rastle človekove potrebe, kakor je napredoval po umu in delovanju. Zato si je želel, da bi si s skupnim delom pridobil več: izgubil bi sicer slobodo,

a pridobil si zložnejše in prijetnejše življenje. V ta namen so sklenili ljudje družabno pogodbo (*contrat social*). Vsakateri se je udal celotni družbi, izročil ji samega sebe in vso svojo moč, tako pa je pridobil tudi zase pravico, da morajo drugi ljudje delati zanj in ga braniti, ker je ud celote.

Tudi ta nauk je neresničen in nevaren. Neresničen je, ker je proti naši naravi in zgodovini to, da bi bil človek kdaj živel po živalsko. Živel je drugače kakor sedaj, pač, živel bolj odvisen od narode, zlasti

od živalstva, in ni si prirajal stalnih selišč: toda živel je vedno v družbah, v večjih in manjših skupinah, živel v družabnem redu in delu. O kaki družabni pogodbi ne vé zgodovina nič in nobeno sporočilo nam o tem nič ne pové. In reči se mora, da bi bila taka pogodba pravi čudež. Kdo neki bi bil proste ljudi spravlil v pogovor, v skupino in celoto, da bi bili vsi odrekli se slobodi in sprejeli kako oblast nad seboj? To bi se ne bilo zgodilo nikdar, kakor tudi niso doslej niti levi, niti medvedje, niti druge živali sklenile večje družbe, da bi ohranile svoj rod.

Trezen modroslovec si nikdar ne izmišljuje dogodkov, da bi ž njimi razlagal človeške razmere, marveč on išče prirodnih zakonov, kateri vodijo našo naravo. Tudi tukaj je lahko razvideti, da človeška družba izvira iz prirodnih

Iz domovine. XI. (Sličica *Barage*.)